

Sh:»4994

MÜNÂFİKUN

سُورَةُ الْمُنَافِقُونَ ﴿٦٣﴾

Münafıkların halini anlatmakla başlayan bu Sûre de Medenîdir.

Âyetleri - On birdir.

Kelimeleri - Yüz seksendir.

Harfleri - Yedi yüz yetmiş altıdır.

Fasılası - Yalnız ن harfidir.

Sûrei Haşrden sonra Sûrei Mümtehene gibi Sûrei Cum'adan sonra bu Sûre de onun bir tetmîmi gibidir.

Orada Allahı tesbîh ve takdis ile başlanıp risaleti Muhammediyye takrir olunduktan sonra Yehûda itâb ve ona mukabil mü'minlere Cum'aya sa'y ile hitab ve bu suretle dahilî tanzîmata temass edilmişti. Mûnafıkların hali de Yehûdün hallerine benzediği cihetle bu Sûrede de Peygambere karşı mûnafıkların halleri anlatılarak zemm olunduktan sonra yine mü'minlere hitab ile hitam verilecektir. Cum'a Sûresi Cum'adan dağılanların tekdiriyle hitam bulduğu gibi bu Sûrede onunla alâkadar olmak üzere mûnafıkların zemmi ile başlayacaktır. Saiyd ibni Man'surun ve Evsatta Taberanînin Ebu Hüreyreden rivayetlerine göre Resulullah Cum'a namazında Sûrei Cum'ayı okur, mü'minleri teşvik eyler. İkinci rek'atte de Mûnafıkîn Sûresini okur mûnafıkları tevbih ederdi. İbni Mâce de Resulullahın bunları okuduğunu bundan başka ba'zan Sûrei Cum'a ile beraber « هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ » ba'zan da

Sh:»4995

« هَلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ » ile « سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى »

okuduğunu dahi rivayet eyler. Cum'a ve Mûnafıkîn Sûrelerini bir Cum'a günü sabah namazında okuduğu da merviydir. Nüzulüne sebep Mûnafıklar olmuştur:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿١﴾ إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ أَنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ
﴿٢﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى
قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٤﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ
وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خَشْبٌ مُسْنَدَةٌ يَحْسِبُونَ كُلَّ
صِيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنْى يُؤْفَكُونَ
﴿٥﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّأْ
رُؤْسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٦﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٧﴾

﴿٧﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ

حَتَّىٰ يَنْفَضُوا ۗ وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ
لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨﴾ يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ
الْأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ ۗ وَلِلَّهِ العِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ
الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

Meali Şerifi

Sana geldikleri vakit o münafıklar dediler ki: şahadet ederiz hakikaten sen şübhesiz Allahın Resulüsün,

Allah da biliyorki: hakikaten sen şübhesiz onun Resulüsün, bununla beraber Allah şahadet ediyorki

doğrusu münafıklar kat'iyyen yalancılardır 1 Yeminlerini bir kalkan edinip de Allah yolundan yan

çizmektedirler, hakikat bunlar ne fena yapıyorlar 2 O şundan: Çünkü onlar iymana gelmişler, sonra küfre

gitmişlerdir de o kâlblerine tab'olunmuş da artık anlamaz olmuşlardır 3 Sen onları gördüğün vakit cisimleri

tuhafına gider ve söylerlerse dediklerine kulak verirsin, sanki «Huşubi müsennede» dayanmış keresteler

gibidirler, her sayhayı sanırlar ki aleyhlerindedir, onlar düşmandırlar, onun için onlardan sakın, onları Allah

gebertsin nereden çevriliyorlar 4 Onlara gelin Resulullah sizin için istiğfar ediversin denildiği zaman da

başlarını büklerler ve görürsünki kibir taşıyarak yan çizer giderler 5 Onlar için istiğfar etsen de etmesen de

aleyhlerinde müsavidir, Allah onlara aslâ mağfîret etmez ve Allah fâsıklar gürühunu doğru yola çıkarmaz 6

Onlardır ki «Resulullâhın

Sh:»4997

yanındakilere nafaka vermeyin tâki dağılsınlar» diyorlar. Halbuki Göklerin ve Yerin hazineleri Allahındır ve

lâkin Mûnafıklar anlamazlar 7 Diyorlarki: eğer Medîneye dönersek herhalde eazz olan oradan ezell olanı

çıkacaktır, halbuki izzet, Allahın ve Resulünün ve mü'minlerindir ve lâkin Mûnafıklar bilmezler 8

1. ﴿إِذَا جَاءَكَ﴾ Sana geldikleri vakıt - Hitab, Resulullahadır. Yâni ya Muhammed! Senin

meclisine hazır oldukları vakıt ﴿الْمُنَافِقُونَ قَالُوا﴾ o Mûnafıklar dediler. - Mûnafık, surei

Bakarenin başında tafsiyl olunduğu üzere dışı Müsliman içi kâfir olan iki yüzlü müzebzeblerdirki piyasaya

göre tehavvül eder. Her mûnafık mûraîdir. Fakat her mûraînin Mûnafık olması lâzım gelmez, riya, iymana

muhalif olmayarak yalnız ba'zı amelde de olabilir. Asl mûnafıklık ise akıdenin hılâfına iymanda mûrailiktir.

Bununla beraber sırf amelî olan nifak da vardır. Bu cihetle nifak ile riya mütekaribdir. Bir hadîsi sahihte

buyurulmuştur ki: «

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَ إِذَا خَاصَمَ فَجَرَ وَ إِذَا
أَوْتُمِنَ خَانَ = Münafığın âlameti üçtür. Söz söylediği zaman yalan karıştırır, husumet ettiği zaman

edebsizlik eder. Bir şey emanet edildiği zaman da hıyanet eder. Tefsirlerin beyanına göre burada

münafıklardan murad, Abdullah ibni Übeyy ve sınırlarıdır. Onlar Resulullahın yanına geldikleri vakit şöyle

dediler: ﴿نَشْهَدُ أَنَّكَ لِرَسُولِ اللَّهِ﴾ Şehadet ederiz ki hakikat sen şübhesiz

Resulullahsın - şehadet, huzûrî bir ilm ile yakînen bildiği bir şey'i Hakteâlânın huzurunda olduğu kanaatiyle

dos doğru haber vermektir. Onun için fukaha' demişlerdirki şehadet, yemin ma'nasını tezammun eder bir

ihbarı hastır. Her ihbar ve il'âm şehadet yerine geçmez, dediğini bilerek «eşhedü»

diyen

Sh:»4998

şahide yemin vermek de fazla ve tekrar olur. Bundan anlaşılır ki «

﴿نَشْهَدُ أَنَّكَ لِرَسُولِ اللَّهِ﴾ demekte iki cümle ve iki cümleye aid üç te'kid vardır. Birincisi

neşhedü cümlesinin ifade ettiği yemin, ikincisi « ان », Üçüncüsü « لام » dır. Peygambere iymanda ıkrar

vermek için «

« أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ . نَشْهَدُ أَنَّكَ لِرَسُولِ اللَّهِ

de kâfidir. Ziyade te'kid muhatabın ziyade inkârı halinde takviye ile ikna'ı için olur. İşte Münafıklar bu suretle

Resulullahı ikna' için kelâmı üç vechile te'kid ederek söylemişlerdi. Fakat bu iknân hedefi nedir? İki

cümlenin hangisine aiddir? Te'kidler ikinci risalet cümlesine müteveccih olduğu için ikna' kasdı da ona

müteveccih olmak lâzım gelir. Halbuki bu hakikatte Resulullahı münkir menzilesinde farz ederek ikna'a

çalışmak ma'nasız ve edepsizliktir. Onların da asıl maksadları bu değil, kendilerinin buna iman ve

şehadetleri dâvasına ikna'a çalışmaktır. Asıl şübheli gördükleri ve inandırmak istedikleri budur. Bu cihetle

te'kidin hedefi lâzımı fâidei haber demek olan iman dâvasıyla « نَشْهَدُ » cümlesi olmak ıktıza ederdi.

Onlar ise bunu ta'kid etmemekle beraber şehadet ediyoruz demekte yalan söylüyorlardı. Onun için Allah

tealâ bu iki noktayı güzel bir tatmim ile ayırt ederek buyuruyorki

« وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنَّكَ لِرَسُولِهِ » Allah da biliyorki hakikat sen onun şübhesiz Resulüsün -

Binaenaleyh « إِنَّكَ لِرَسُولِ اللَّهِ » sözü haddi zatinde dosdoğru bir hakikattir.

« إِنَّ الْمُنَافِقِينَ » Bununla beraber Allah şehadet ediyorki « وَاللَّهُ يَشْهَدُ »

doğrusu munafıklar - içi dışına uygun olmıyanlar « لَكَاذِبُونَ » elbette yalancıdırlar. - O hakikate

şehadetleri samimî değildir. Mü'min olmadıkları halde iman iddia ederler, doğruya inanmazlar, hakikati yalan telâkkî ederler. Sonra da o yalan addettikleri şey'e şehadet ederiz diye yalan söylerler ve yalan söylediklerine kani'

Sh:»4999

oldukları halde vicdanları hılâfına yemin ederler.

Meanîde ma'lûm olduğu üzere bu âyetten ba'zıları yalanın itikada ve vicdana muhalefet demek olduğunu, ba'zıları da hem vâkıa hem itikada muhalefet demek olduğunu anlamak istemişlerse de bu doğru değildir. Doğrusu yalan, vâkıa ademi mutabekattır. Burada Münafıkların yalancılığında itikad ve vicdanlarına muhalif söylemiş olmaları da sözlerinin sâde itikadlarına muhalefetten nâşî değil, iman meselesinde vâkıın mahalli, kalb ve vicdandaki itikad olması ve şehadet mes'elesinde de yakîn ve

samîmiyyetin şart bulunması hasebiyledir. Ya'ni onlar meşhudün bih olan « **اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ** »

» sözünde kâzib değiller, lâkin ona vâkıde inanmadıkları halde inanmış gibi iman da'vası ibraz etmekte ve

şehadetleri yok iken « **نَشَهِدُ** » diye yalan söylemelerinde ve bu suretle yalandan yemin etmelerindedir.

Bir insan itikad etmediği bir şey'e itikad ediyorum dediği zaman şübhesiz ki yalân söylemiş olur. Ve bunun yalan olması o sözü mücerred itikad ve vicdanına muhalif olmasından değil, haber verdiği şey'in vâkı'de onun vicdanında bulunmamasındandır. Şu halde o şey'in onun itikadından sarfı nazarla doğru olması onun itikad etmediği halde itikad ediyorum demesinde yalancı olmasına mani' olmadığı gibi burada da öyledir. İşte Münafıkların sözü böyle olduğu için kizibleri bir taraftan faidei haberin lâzımına, bir taraftan da şehadet ve yemîn mazmunlarına raci'dir. Bunların yalancılıkları ve sebebi şu suretle izzah da ediliyor: 2.

﴿اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً﴾ onlar yeminlerini bir kalkan, bir siper ittihaz ettiler - burada

yeminin tasrihi, aşağıda gelecek olan sarih yeminlerine nazaran dahi olabilirse de şehadetin zımında yemin bulunduğu da işarettir. Ya'ni şehadet getirmek ve yemin etmekle zâhiren mü'min görünüp onu kendilerine bir sedd edinerek Dünyada mallarını, canlarını korumak istediler.

Sh:»5000

﴿فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ de bu suretle Allah yolundan iraz ettiler - kaçındılar, yan

çizdiler, yâhud bir takım zayıf halkı gizli gizli şaşırıp dîni haktan ve Peygambere ittiba'dan men' ettiler, ya'ni

buradaki ﴿فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ﴾ , iraz ma'nâsına sududdan da veya meni' ma'nâsına

sadden de olabilir. İkişyle de tefsir vârid olmuştur. ﴿سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ Ki ne fena

yapıyorlardı -ya'ni öyle yeminlerini kalkan edinip de yalan dolan, sahtekârlık, münafıklıkla Allah yolundan

ı'raz etmeleri veya men'a kalkışmaları ne fena amel, ne kötü ahlâksızlıktır. 3. ﴿ذَلِكَ﴾ o yaptıkları

fena amel - o yalan şehadet ve yalan yemin ile müsliman suretine girip de yalancılık, münafıklık ile

ahlâksızlık yapmaları ﴿بَانَهُمْ﴾ şu suretledir ki bunlar ﴿اٰمَنُوْا﴾ iymana gelmişler - zâhiren

ıkrar ve şehadet göstererek mü'min suretine girmişler ﴿ثُمَّ كَفَرُوا﴾ sonra da küfre gitmişlerdir. -

İymanın muktezayâtı, ahlâkî olan istikameti ta'kîyb etmeyip gönüllerinde küfrü gizliyerek gizliden gizliye

kâfirâne işlere girişmişlerdir. ﴿فَطَبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ﴾ onun üzerine o küfür huyu olan fena

ahlak kalblerine tab' olunmuştur. ﴿فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ﴾ da artık anlamaz olmuşlardır. - İyiyi

kötüyü, hakkı bâtlı seçecek Hak dininin, ahlâkının ulviyyetini anlayacak, ne yaptıklarını, nereye gittiklerini

ineden inceye sezip bilecek fıkıh kabiliyyeti kalmamış, kabiliyyetsizlik, anlamamazlık huy olup kalmıştır.

Çünkü İ'tiyad, tabiatı saniye olur. Kalb alıştığı huyun gayrisine hassasiyyetini zayı' eder. Vurdum duymaz

kesilir. «خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ».

4. ﴿وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ﴾ ve onları gördüğün vakit cisimleri tuhafına

gider. - Zâhiren bakınca giyimleri kuşanmaları, şıklıkları, irilikleri, sabahatleri ile bedenlerinin süsü ve

manzarası hoşuna gider. İmreneceğin tutar. ﴿وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ﴾ Ve lâkırdı

ederlerse lâkırdılarına kulak verirsin - dillerinin fesahati ve söyleyişlerinin selâset ve halâveti ve natıka

perdazlık san'atına merak ve mümareseleri hasebiyle tatlı lâf ederler. Söylemeğe başladıkları zaman

mecliste bulunanların dinleyesi gelir. Medîne Münafıklarının başları olan Abdullah ibni Übeyy ve mugis ibni

Kays ve Cedd ibni kays gibi hempaları böyle iri vücudlu, yakışıklı, giyinmesinde kuşanmasında i'tina eder,

talakatlı söz söyler, dilleri ve dış yüzleri gösterişli kimseler idiler. Yaresulallah diye söze başladıkça

Resulullah da sözlerini dinlerdi. Onlara söz söylendiği zaman ise onlar resmî bir tavır, zâhiri bir vekar

vaz'iyetiyle dinler gibi sessizce dururlar, lâkin söz kulaklarına girmez, öyleki

﴿كَانَهُمْ خَشَبٌ مُسْنَدَةٌ﴾ sanki onlar huşûbi müsenned -dayanmış keresteler - oturdıkları

yerde dayanmış ahşab keresteler gibi dışları düzgün. Endamları süzgün, hareketsizce kurulur otururlar,

lâkin içleri ırfan ve şuurdan, neşv-ü nema kabiliyyetinden mahrum, metanet ve salâbetten halî, boş kuru

tahtalara, direklere benzerler, öyle ruhsuzdurlar: istifade edilmesi lâzım gelen sözler kulaklarına girmez,

ondan istifade etmezler, öyle cansız, yüreksizdirlerki ﴿يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ﴾

her sayhayı aleyhlerinde zann ederler. - Her işittikleri kuvvetli bir sesi mutlaka kendi aleyhlerinde sanır

korkarlar, lehlerinde söyleneni bile aleyhlerinde sanır korkarlar, lehlerinde söyleneni bile aleyhlerinde

telâkkî ederek ürker kaçınmağa çalışırlar. Sertce bir öksürükten işkillenirler, hemen hemen

pöh

Sh:»5002

denilse korkacak haldedirler. Çünkü içleri kurtlu haindirler, hainler ise hıyanetin ucu yüreklerinde saplı

olduğu için « الخائن خائف » meseli mısdakinca her dem sirleri faş olunmak endişesiyle korku

ve kuşku içinde bulduklarından her şeyden nem kapar, her sestem ürkerler. Yalan söylemeğe de alışkın

olduklarından lehlerinde söyleneni bile yalan telâkkî ederek hep aleyhlerinde ma'na çıkarırlar.

﴿هُمُ الْعَدُوُّ﴾ onlar halıs hak düşmanıdırler ﴿فَاحْذَرَهُمْ﴾ onun için onlardan sakın -

Zira düşmanın en tehlikelisi gülerek sokulup sînedem patlıyandır.

«Yaktı nice canlar o nezakette tebessüm» «Şirin dahi kasd etmesi cana gülerektir»

Birde:

Âfatı bâtniyyedir aslı musîbetin

﴿قَاتَلَهُمُ اللَّهُ﴾

onları Allah çarpsın - ya'ni onlar böyle duâya mustehiktiler. Bu cümle şöyle

de terceme olunabilir: Allahın kılıcına uğrasınlar, yâhud Allah kahr edesiler ﴿أَنْتِ يُوَفِّكُونَ﴾

nasıl çeviriliyorlar? - Haktan bâtıla nasıl dönüyorlar?. Bu istifham onların hallerine teaccüb nazarını celb

içindir? Yâhud nereden sapıyorlar? Nereden döndürülüyorlar? Hiç Allahdan kurtulup da kaçmak mümkün

midirki yalan dolanla sıyrılıp kurtulmak istiyorlar. 5. ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ﴾ hem onlara denildiği

zaman - ya'ni hıyanetleri meydana çıkıp da kendilerine nasihat tarikiyle

﴿تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ﴾

gelin Resulullah sizin için istiğfar ediversin -

günahlarınızın mağfiretine duâ ediversin diye söylendiği vakıt ﴿لَوْ أَرَأَيْتُمْ﴾ başlarını

büktüler - kafa

Sh:»5003

tuttular, ﴿وَرَأَيْتُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ﴾ ve gördünki onları kibir taşıyarak

yüz çevirip yan çiziyorlardı. 6.

﴿سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ

﴿لَهُمْ﴾ onlar için istiğfar etsen de etmesen de aleyhlerinde müsavidir. Allah onlara âsla mağfret

etmiyecektir. ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ çünkü Allah zalimler

gürühunu doğru yola çıkarmaz - bundan Evvel sûrei Beraede «

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ
يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ âyeti nâzil olmuştu, Resulullah yetmişden ziyade istiğfar ederim dedi, sonra da

bu âyet nâzil oldu (oraya bak).

7.

﴿هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ

﴿يَنْفُضُوا﴾ onlardır ki «Resulullahın yanındakilere nafaka vermeyin tâ ki dağılsınlar» diyorlar.

Buharîde rivayet olunduğu üzere Zeyd ibni erkam radiyallahü anh demiştirki bir gazâda idim Abdullah ibni

übeyyi işittimki şöyle diyor: «Resulullahın yanındakilere nafaka vermeyin tâ ki etrafından dağılsınlar, onun

yanından döndüğümüz zaman da her halde daha azîz olan daha zelîl olanı oradan çıkaracaktır.» Ben de

bunu amcama söyledim o da Hazreti Peygamber sallâllahü aleyhi veselleme söylemiş, beni çağırıtı, ben

de anlattım, bunun üzerine Resulullah sallâllahü aleyhi vesellem Abdullah ibni ubeyy ve arkadaşlarına haber gönderip çağırtdı, onlar söylemediklerine yemin ettiler, Resulullah beni tekzib edip onları tasdik eyledi, bundan dolayı ben öyle keder ettiyki âsla öyle bir keder başıma gitmemişti, gittim, evde oturdum, amcam da bana «kendini Resulullah'a tekzib ettirtecek, mebguz kılacak kadar ileri gitmekten ne istedin?» dedi, bunun üzerine Allah tealâ « إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ » yi inzâl buyurmuş, Peygamber sallâllahü aleyhi vesellem adam gönderip beni çağırtdı ve okudu

Sh:»5004

da «Allah tealâ seni tasdik buyurdu ya zeyd» dedi أَه. Bundan ve tirmizînin bu babdaki birinci rivayetinden anlaşıldığına göre bu Sûrenin sebebi nüzulü bu vak'a olmuştur. Tirmizînin ikinci rivayetinde ise bu daha musarrahtır. Şöyle ki: yine Zeyd ibni erkam demiştir: Resulullahın maiyyetinde gazâ etmiştik, beraberimizde A'rabîlerden bir takım nâs vardı, biz suya koşardık, A'rabîler bizi geçer ona daha önce varırlardı, bir A'rabî arkadaşlarını da geçti, A'rabî önce vardımı havuzu doldurur ve etrafına taşlar kor, üzerine de sergiyi örter, arkadaşları gelene kadar beklerdi. Ensardan bir adam bir A'rabîye vardı, nâkasının yularını salıverip sulamak istedi, o bırakmak istemedi, Ensarî, suyun örtüsünü çekivermişti, A'rabîde

değneğini kaldırıp Ensârînin başına vurdu. Zedelendi, Ensârî varıp Mûnafıkların başı Abdullah ibni übeyye haber verdi, onun Eshabından idi, Abdullah ibni übey öfkeleni, sonra da «Resulullahın yanındakilere yiyecek vermeyin tâ ki etrafından dağılsınlar» dedi, A'rabîleri kasd ediyordu taâm sırası onlar Resulullahın yanında hazır bulunuyorlardı bu sebeble Abdullah şöyle söyledi «Muhammedin yanından dağıldıklarında Muhammede yemeği götürün, o beraberindekilerle yesin», sonra da Eshabına dediki «Vallahı Medîneye dönerseniz her halde eazz oradan ezelli çıkaracaktır.» Zeyd demiştiki: ben Resulullahın ridfi idim, Abdullah ibni übeyyin dediğini işittim amcama haber verdim, o da Resulullahı haber verdi, Resulullah da haber gönderip Abdullahı çağırıtı, o yemin ile inkâr etti. Resulullah da onu tasdik ve beni tekzib etti, sonra amcam bana geldi, Resulullahı ve Müslimanları kendine darıltmaktan ve yalancı dedirtmekten başka ne istedin? Dedi, bunun üzerine bana öyle bir hemm-ü keder bastıki kimsenin başına gelmemiştir. Derken Resulullah ile beraber seferde yürüdüğüm bir sırada idi, merakımdan başımı bükmüş gidiyordum, Resulullah

Sh:»5005

geldi kulağımı bükü ve yüzüme güldü. Dünya da bana bunun yerine huldü verseler bu kadar

sevinmezdim, sonra Ebu Bekir yetişti, sana Resulullah ne dedi? Diye bana sordu, bir şey söylemedi yalnız

kulağımı bürdü ve yüzüme güldü dedim, müjde dedi geçti, sonra Ömer yetişti, o da Ebu Bekir gibi söyledi,

vaktâki sabahı ettik Resulullah sallallahü aleyhi vesellem Münafikîn sûresini okudu **اهـ**. Görülüyorki

bunda Sûre tasrih edilmiştir. Yine Tirmizînin diğer bir rivayetinde denilmiştirki şu âyet nâzil oldu «

هَمْ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَيَّ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى
يَنْفَضُوا^ط. Anlaşılyorki Zeyd bu vak'ayı bir çok defalar rivayet etmiştir. Maksud Sûrenin nüzülü

olacaktır. Bu hususta diğer hadîs kitaplarında ve tefsirlerde daha hayli tafsilât vardır. İbni cerîr müteaddid

rivayetlerden sonra ezcümle şöyle nakleder: Resulullah sallâllahü aleyhi vesellem haber almıştı ki benî

mustalık kendisine karşı hâris ibni ebî Dırar kumandasında toplanıyorlar. Resulullah bunların toplandığını

işitince onlara doğru çıktı, nihayet sahile doğru Kudeyd nahiyesinden Müreysi' denilen su üzerinde onlara

mülâkı oldu. Çarpıştılar, Allah tealâ Benî Mustalıkı hezimate düşürdü, onlardan vurulanlar vuruldu, oğulları,

kadınları, malları ganimet alındı, Benî Kelb ibni Avf ibni Âmir ibni Leys ibni Bekirden Hişam ibni Dababe

denilen bir adam da musab oldu. Ensardan Ubade ibni Samitin takımından bir adam onu düşman zann

ederek hataen vurmuştu, derken nâsın su almağa gelenleri de gelmiş su üzerinde idiler, bu sıra Benî

Gıfardan Hazreti Ömerin atını çeken ecîri Cehcâh ibni Saiyd ile Abdullah ibni Übeyyin halifi cüheyneli

Sinan, su üzerine müzahame edip döğüşmüşlerdi, Sinan «yetişin Ensar» diye bağırmış, Cehcah da

«yetişin muhacirler» diye bağırmıştı, Abdullah İbni Übeyy İbni Selül bunun üzerine öfkelenmişti, yanında

kavminden bir takımı vardı, henüz genç yaşta bir taze olan Zeyd ibni Erkam da

Sh:»5006

içlerinde idi, Abdullah şöyle demişti: onu yaptılar ha, bilâdımızda bize münaferet ettiler ve çok oldular.

Vallahi bizim düşmanlarımız «Celâbîbi Kureyş» ile halimiz tıpkı Kailin dediği gibi «köpeğini semizlet seni

yesin = سَمِّنْ كَلْبَكَ يَا كُذِّبًا » amma vallahi Medîneye dönersek her halde eazz, o ezelli

elbette çıkarır. Sonra hâzır olan kavmına dönüp şöyle dedi: işte bu sizin kendinize yaptığınız, onları

memleketinize soktunuz, Mallarınızı onlarla bölüştünüz. Şimdi vallahi siz ellerinizde bulunanı tutup

onlardan sakınsanız onlar memleketinizden dönüp giderler. Zeyd ibni erkam bunu işitmiş idi, gidip

Resulullaha yetiştirdi, o esnada Resulullah harbden fariğ olmuştu, yanında Ömer ibni Hattab vardı. «ya

Resulâllah! Abbad ibni Bişre emr et onu katl etsin» dedi. Resulullah buyurdu ki «nasıl olur ya Ömer! O

vakit nâs Muhammed eshabını öldürüyor diye lâf ederler, hayır, ve lâkin söyle «rahîl» 'lân edilsin». Bu öyle

bir sâatte idi ki o sâatte yola çıkmak Resulullahın âdeti değil idi, emr üzerine halk hareket etti. Abdullah ibni

Übeyy Zeyd ibni Erkamın haber verdiğini işidince Resulullahın huzuruna vardı «billâhi öyle bir şey ne

söyledim ne de konuştum» diye yemîn etti, Abdullahın kavmi içinde şerefi vardı, büyük sayılırdı. Ensar

çinde Eshabından hâzır bulunanlar Abdullahdan çekinerek ve onu müdafea ederek, ya Resulâllah!

Çocuk, sözünde vehme kapılmış, adamın söylediğini belliyememiş, uydurmuş olmalı dediler, Resulullah

müstekıll kalıp yürüdüğü sıra Üseyd ibni Hudayr mülâkı oldu. Nübüvvetle selâm verdi, «ya Resulâllah!

Mu'tad olmiyan bir sâatte yola çıktınız, bu sâatte çıkmazdınız?» dedi, Resulullah «işitmedin mi arkadaşınız

ne demiş» buyurdu. «hangi arkadaş ya Resulâllah» dedi, «Abdullah ibni Übeyy» buyurdu, «ne demiş»

dedi, «Medîneye dönerse o eazz, oradan o ezelli çıkaracakmış diye zu'metmiş» buyurdu. Üseyd, «o halde

ya Resulâllah! Dilersen onu çıkarırsın,

Sh:»5007

vallahi o zelfî, sen azîzsin» dedi, sonra da «ya Resulâllah! dedi: ona aldırma, rifk ile muamele et, fevallhi,

Allah seni gönderdi, o sırada kavmi ona taç giydirmek için boncuk diziyorlardı, o seni kendisinden

melikliğini selb etmiş görür». Sonra Resulullah nâs ile o gün akşama kadar ve gece sabaha kadar ve ertesi

günün kuşluğu yürüyüş yaptı, nihayet güneş eziyyet vermeğe başlamıştı, nâs ile beraber konak verdi, halk

yere dokunur dokunmaz uyuya kaldılar. Bunu böyle yapması da herkes dünkü Abdullah ibni Übeyy lâfı ile

meşgul olmasınlar diye idi, sonra yine nâs ile hareket etti, Hicaz yolunu tuttu. Nihayet Hicazda Bakîn üstceğizinde bir su üzerinde kondu ki o suya Nak' نَقْع denilir, sonra oradan hareket buyurduğunda şiddetli bir rüzgâr esmeğe başlamış, halk ondan ezalanmış, korkmuşlardı, Resulullah «korkmayın kâfirlerin büyüklerinden birisi öldü» buyurdu, Medîneye geldiklerinde, Rifâa ibni Zeyd ibni tabutu o gün ölmüş buldular ki Yehûdîlerin büyüklerinden ve münafıkların bir sığınağı idi. İşte o vakıt Abdullah ibni Übeyy ve onunla beraber olup onun tavrınca giden emsali Münafıkların zikrolunduğu bu Sûre nâzil oldu. Bu Sûre nâzil olunca Resulullah Zeyd ibni Erkamın kulağını tuttu ve «Allah bunun kulağına vefâ verdi» buyurdu. Abdullah ibni Übeyyin oğlu Abdullaha da babasının hali ma'lûm oldu, Abdullah ibni Abdillâh - ki hâlis mü'min idi - Resulullahın huzuruna geldi «Yaresulâllah! İşittim ki Abdullah ibni Übeyyi size vâsıl olan sözünden dolayı katl etmeği irade buyurmuşsunuz, şayed yapacaksan bana emret ben onun başını sana getireyim, Fevallahı bütün hazrec bilirki içlerinde babasına benden daha ziyade hayırhah, hürmetkâr olan yoktur, korkarımki benden başka birisine emredersiniz, o babamı katleder, benim nefsim de babamın katilini halk içinde gezerken görmeğe tehammül edemez, tutar vururum, bir mü'mini bir kâfire bedel öldürmüş olur bu sebeble

ateşe girerim» dedi, Resulullah «hayır. Biz ona rıfk ile muamele ederiz, beraberimizde bulunduğu müddetçe iyilikle sohbet ederiz» buyurdu, o günden sonra her ne yapsa kavmı ona itab ederler ve tutarlar, azarlarlar ve tehdid ederlerdi, o vakit Resulullah bunu işittikçe Hazreti Ömere ya Ömer! Görüyormusun nasıl oldu, senin dediğin zaman katletseydim onun için nice burunlar güldürürdü, o gün sana vur desem vururdun değilmi? Buyurdu, Hazreti Ömer de elbette Resulullahın emri benim emrimden çok büyük çok bereketli derdi اهـ .

Tefsiri Keşşafıta da naklederki: Abdullah ibni übeyyin bu vechile gizbi tebeyyün edince kendisine senin hakkında şiddetli âyetler nâzil oldu hemen resullaha git senin için istiğfar ediversin denilmişti, fakat o, başını bükmüş, sonra da «bana iyman etmemi emrettiniz iyman ettim, malımın zekâtını vermeme emrettiniz zekât verdim, artık Muhammede secde etmemden başka kalmadı» demişti, bunun üzerine» «

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ

» nâzil oldu. Ondan sonra da çok yaşamadı, bir kaç gün içinde hastalandı öldü اهـ .

Münafıkînin Resulullah ta'bir etmeleri de « اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً » mazmununca

zâhirdeki şehadetlerini korumak için siperdir. İNFIDAD, sökülüp dağılmaktır. Ensar, Peygambere ve

muhacirîne yardım ettikleri için Münafıklar bütün Ensar kendilerinden imiş ve onlar nafaka vermezse

Peygamberin yanındakiler dağılıverecekmiş gibi farz ederek öyle diyorlar ve derler

﴿وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ halbuki Göklerin ve Yerin hazineleri

Allahındır. - Bütün erzak hazineleri onundur. Rızık ona âiddir. O dilediğine verir dilediğine kısar, onlar

vermemekle rızık kesilmiş olmaz, Allah verecek olunca onlar vermemek yapamaz

﴿وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ﴾ ve lâkin Münafıklar anlamazlar. -

Allaha

Sh:»5009

cehaletlerinden dolayı şüunatı ilahiyeyi anlamazlar da öyle kâfirâne sözler söylerler. 8.

﴿لَئِن رَّجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ﴾ diyorlar ki ﴿يَقُولُونَ﴾ vallahi Medineye bir
dönersek - gazadan avdet edersek ﴿لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ﴾ her halde eazz,

ya'ni izzeti: kuvvet ve haysiyeti ziyade olan oradan ezelli, ya'ni pek zayıf ve zebun olan alçağı mutlaka

çıkacaktır. - Münafıklar böyle demekle de kendilerini eazz farz ederek Peygambere ve mü'minlere karşı

gayz püskürüyorlar ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ halbuki izzet Allahın ve

Resulünün ve Mü'minlerindir. -Kuvvet, hakikî galibiyet, haysiyet Allahın ve onun izzet eylediği

kimselerindir ki onlar da Allahın Resulü ve hâlis mü'minlerdir. Münafıkların izzeti yoktur, izzetleri olsaydı,

nifaka, yalancılığa tenezzül etmezler,.. Dünya hayatı için sonunda hakkın huzurunda yüzlerini kara

çıkartacak olan o ahlâksızlıkları, alçaklıkları irtikâb eylemezlerdi. Binaenaleyh ezell kendileridir.

﴿وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ve lâkin Münafıklar bilmezler. - Izzet nedir? Zillet

nedir? eazz ve ezell kimdir? Bilmezler de öyle hezeyanlar ederler. Kibri izzet, izzeti kibir sanırlar.

Bundan dolayı ulema demişlerdir ki izzet kibrin gayridir. Ebu hafsı sühreverdî bunu şöyle tasrîh

eylemiştir: izzet, kibrin gayridir. Çünkü izzet, insanın kendi nefsinin hakikatini tanınması ve onu Acele

kismetler için hakarete düşürmeyip kerîm ve kıymetli tutmasıdır. Netekim kibir insanın kendini bilmemesi ve

onu mevkiinin fevkında tutmasıdır. Izzetin zıddı zillet, kibrin zıddı tevazu'dur.

Ragıb da izzeti şöyle ta'rif etmiştir: «insanın mağlûb edilmesine mani' olan hâlet ki Arabin şu

kavillerinden me'huzdur: «أَرْضٌ عَزَازٌ أَيْ صَلْبَةٌ» ya'ni katı yer ve «

تَعَزَّزَ اللَّحْمُ أَيْ اشْتَدَّ

Sh:»5010

ya'ni et serteldi. Şu halde izzet keenne vusulü zor olan yer, ızaz da katı ve sert bir yerde olmak mealindedir.

Ba'zı kerre de mezmum olan inad ve hamiyeti câhiliyye ma'nasına istiare olunurki kâfirlerin iddia ettikleri

izzet bu ma'nayadır.» Bu âyette izzet, kuvvet ve galebe ma'nasiyle tefsir olunmak şâyi'dir. Maamafih

mağlubiyyete mani' olan halet ma'nası da murad olunabilir. Çünkü Allahda ve Resulünde ve mü'minlerde

bu ma'nada vechi layikiyle sabittir. Görülüyorki bu âyette mü'minler, ya'ni nıfak asarından beri olan hâlis

mü'minler izzet şerefiyle mümtaz kılınmışlardır. Çünkü hâlis mü'min fanî şeylere zebun olmaz, Allahdan

başkasına secde etmez. Bundan dolayı salihattan bir kadın pejmürde bir halde idi şöyle demişti: sen islâm

üzere değil misin? İşte o, o izzettirki beraberinde zillet yoktur ve o servettirki beraberinde fakr yoktur.

Naklolunurki Hasen ibni Ali, « **عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ** »

» Hazretlerine bir adam: «nâs sende biraz tih, ya'ni kibir var diye zu'm ediyorlar» demişti, cevaben «o tih

değil, ve lâkin izzettir» demiş, bu âyeti okumuştı.

Bunlar tefhim olunduktan sonra mü'minlere asıl izzet ruhu olan iki emir telkîn olunmak üzere buyuruluyor

ki:

﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالِكُمْ وَلَا أَوْلَادِكُمْ عَنْ
ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٠﴾
وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ
رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿١١﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا
وَاللَّهُ خَبِيرٌ ﴿١٢﴾ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

Sh:»5011

Meali Şerifi

Ey o bütün iman edenler! Sizleri ne mallarınız, ne evlâdlarınız Allahın zikrinden alıkoymasın ve her kim

öyle yaparsa işte onlar husrana düşenlerdir 9 Ve sizlere merzuk kıldığımız şeylerden infak yapın, her

birinize ölüm gelmezden evvel ki sonra: «Yarabbi! Beni yakın bir ecele kadar te'hır eylesen de sadeka

versem ve salih'inden olsam» der 10 Halbuki Allah bir nefsi eceli geldiği zaman aslâ te'hîr buyurmaz ve her

ne yaparsanız Allah habirdir 11

9. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ Ey o bütün iman edenler! - Ya'ni o izzet kendisinin olan

Allaha ve Resulüne hâlisâne iman etmiş olup da Allah yanında mü'minlere mahsus bulunan ilâhî izzete

irmek isteyen mü'minler ﴿لَا تُلْهِكُمْ﴾ sizleri ilha etmesin - iğfal edip alıkoymasın eğlemesin,

oyalamasın ﴿أَمْوَالِكُمْ وَلَا أَوْلَادِكُمْ﴾ ne mallarınız ne de evladlarınız - ya'ni Dünya

şüğüllerinin en mübremi olan mal ve evlâd işleri, onların bakımı, derdi, zevkı bile alıkoymasın. Zira Sürei

Hadîdde geçtiği üzere Dünya hayat lehv-ü le'ib, ziyinet, tefahur, mal ve evlâd da tekâsürden ibarettir.

Bunların en mübremi, en ciddîsi de mal ve evlâd ve iyâl kaygısı ve zevkıdır. İşte lehv-ü le'ib şöyle dursun

ziyinet ve tefahurun medarı olan mal ve evlad bile sizi oyalayıp da alıkoymasın, bunlarla hiç meşgul

olmayın değil, fakat bunlar sizi asıl izzetin ruhu olan ﴿عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾ zikrullahdan alıkoymasın -

Allahı ve Allah için iş yapmayı unutturmasın, ZİKRULLAH, Allah düşüncesi, Allah anımı ki müfesiirnin

beyanına göre burada murad Allahı zikr-ü tazim için yapılan namaz gibi ibadetlerde onun semeresi olarak

Allah mahabbetiyle yapılan ubudiyetlerdir.

Sh:»5012

Hak ma'bud Allah tealâyı ve onun esmâ ve sıfatı, evamir ve nevahisi, sevab ve ıkabı ile ahkâmı izzetini

düşündürüp andıran, rızasına vesîle olan ferâiz ve nevâfil ibâdetlerden, Cum'a ve cema'atten, namaz, oruç,

zekât, hacc, cihad, kıraeti Kur'an, va'z-u nasîhat, tehlil, tesbîh, tahmîd gibi sırf Allaha tekarrüb için yapılan ve

daima Allahı andırıp Allah için Allaha lâyük güzel işler düşündürmeğe alıştıran tâatlerden gaflet ettirmesin

﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ﴾ ve her kim öyle yaparsa - ya'ni mal ve evlâd ile uğraşacağıma diye Allah

düşüncesinden gaflet ederse ﴿فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ işte onlar hüsrana

düşenlerdir. - Çok ziyan etmiş bâkiyi fânîyi değişmiş, sonunda bakıyat izzetinden mahrum kalmış

kimselerdir. Mal ve evlâd, Dünya hayat gider. Allah yanında onlara zillet ve hüsrandan başka bir şey

kalmaz. Çünkü «

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا» dir. Onun için Allahı unutmayın 10.

﴿وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ﴾ ve size merzuk kıldığımız şeylerden infak edin - burada

mü'minleri izzete irdirmek siyakında iki haslet gösteriliyor: birisi zikrullahdan gaflet etmemek, birisi de infak.

Bunların birincisi sûrei Cum'ada ihtar olunan ruhu te'yid, ikincisi de onun fi'li semeresini te'min, yevmi

tegabün olan yevmi ba'se r'daddır. Bu iki emir, sûreî « ص » ta geçtiği üzere tirmizî ve sairenin rivayet

ettikleri melei a'lânın ihtisamı hadîsindeki keffarat ve derecat mazmunlarını hatırlatır. Zira o hadîs ile

anlatılmıştırki en yüksek cem'iyet olan Melâikenin bütün münakaşaları iki şey üzerinedir. Birisi keffarat,

birisi de derecattır. Ma'lûm ki keffarat, kusurları örten, günahların mağfiretine vesîle olan güzel amellerdir.

Derecat da Allah indinde dereceleri yükselten büyük amellerdir. Keffarat şöyle hulâsa edilmiştir. Ayakların

hasenata, bir rivayette cemaate gitmesi, namazlardan sonra mescidlerde cülûs, kerîh

hallerden

Sh:»5013

güzel abdest alıp temizlenmek. Derecat da şöyle: It'amı taam, neşri selâm, herkes uyurken selâte kıyam.

Bundan sonra Hak tealâ Resulüne buyurmuşturki: Ya Muhammed, dile ve şöyle söyle: «

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ
الْمَسَاكِينِ وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةَ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي

غَيْرَ مَفْتُونٍ . أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يَقْرِبُ
إِلَى حُبِّكَ = Allahım! Ben senden hayırlar işlemeği, münkeratı işlememeği ve fukarâyı sevmeği ve

bana mağfıret ve rahmet buyurmanı dilerim. Bir kavme fitne murad ettiğin vakıt da beni fitneye

düşürmeksizin al. Senden sevgini ve seni sevenleri sevmeği ve senin mahabbetine yaklaştıran ameli

sevmeği dilerim». Resulullah buyurmuştur ki: bu hakır bunu ders edin belleyin. Demekki bütün güzel

ameller Allah sevgisiyle yapılan işlerdir. Ve bunların bir kısmı keffarat, bir kısmı da derecattır. Keffaratın

başında, abdeste, namaza, cemaate devam ile hasenata doğru yürümek, derecatın başında da ıfâmı taam

ya'ni infak ile cemaatteki muhtacları doyurmak. Âlemde ifşayı selâm ile neşri selâmet etmek ve herkesin

uyuduğu gafıl olduğu gece demlerinde kalkıp namaz kılmak vardır. Allah hem evvel hem âhir olduğu için

demekki zikrullahın en mühimmi olan namaz da hem keffaratın başında hem derecatın müntehasındadır.

Fakat insan ne kadar namaz kılsa kılın zekât ve sadaka vermedikçe ya'ni Allah için infak yapmadıkça

izzet tecelliyatından efendilik derecesine yükselemyecektir. Onun için zekât islâmın kantarasıdır.

Buyurulmasının ma'nası derecata yükselmek için köprü ve geçit mesabesinde olduğunu anlamaktır.

Maamafih ferâızın sevabı çok olmakla beraber onlar bir borç olduğu için Allaha tekarrüb en ziyade nevafil

ile olacağından infakta da asıl derecatı kazandıran, borçlarını ödedikten sonra fısebîlillah verilen nevafil

sedekat ve ianattadır. Onun için bu âyette de anlaşılıyorki mü'minler yalnız mal ve evlâdlarıyla

uğraşmamalı, çalışıp Allahın verdiğiinden fısebîillah infak edip

Sh:»5014

ölmezden evvel efendilik derecesine yükselmek üzere gayret etmeli, Allaha öyle bir yüzle gitmelidir.

Filhakıka asıl izzet yemekte değil, yedirmektir. Kendileri patlıyasıya yiyip de Allah için yedirmekten, vergi vermekten, kaçınan, yanı başındaki komşusunun, cemaatindeki muhtacların ihtiyacını düşünmiyen harisler insanlıkla alâkası yok hâsirundan başka bir şey değillerdir. Böylelerin yüzündendir ki sedler yıkılır. Ye'cûc ve Me'cûc Arzı tahrib eder. Dünyada cem'iyeti beşeriyeyi en ziyade yoran, boğuşturup çarpıştıran kavgaların kökü de bu infak mes'elesidir. Melei esfelîn, ya'ni en alçak cem'iyetlerin muhasamat ve mücadelâtı hep yemek da'vası üzerinde dolaşır. Onlar hep başkalarının kazancından yemek isterler. Güçleri yeterse cebr-ü zulm ile yâhud hırsızlıkla almağa çalışırlar, olmazsa dilencilik zilletini âdet edinirler. Bütün bunlar ben yiyeyim sen yeme diye kavga ederler, yükseklerin, yüksek cem'iyetlerin münakaşaları ise yedirmek, infak etmek ve muhtac olanların ihtiyaçlarına yetişerek Allaha kullukta yükselmek yarışı üzerinde dolaşır. Bunlar bir taraftan çirkinlikleri, ayıbları, günâhları örtüp eksiklikleri tamamlamak, bir

tarafları, günâhları örtüp eksiklikleri tamamlamak, bir taraftan da ihtiyacı olanlara muhtac oldukları şeyleri
 birbirinden daha iyi, daha nâfi' bir surette yetiştirmek ve bu suretle nezdî ilâhîde derecata irmek için
 mübahase, münakaşa, müsabaka ederler. İşte melei a'lânın ihtisamı böyle keffarât ve derecâtadır. Hıkkatte
 mütemadiyen pisliklerin temizlenip durması, yaraların iyileşmesi, havâyic ve erzakın en hurde uzviyyetlere
 kadar yetiştirilip tevzi' olunması bütün Melâikenin evamiri ilâhiyyeyi infaz hususundaki mesaisi ve
 müsabakalarıyla alâkadardır. Allah tealâ dîni islâm ile mü'min kullarını da böyle melekût izzetine
 yükseltmek için bu Sûrenin âhîrinde de Allahın zikrinden gaflet etmeyip infak eylemeyi emir buyurmuştur.
 Şübhe yok ki infak ile emir onun mütevakkıf

Sh:»5015

olduğu esbabın kesbi ile de emirdir. Ve bu maksadla kesb yalnız evlâd ve ıyal endişesiyle kesibden çok
 yüksek bir himettir. Böyle bir himmet ile me'mur olan mü'min ise pek ziyade muztarr olmadıkça tese'ül

zilletini irtikâbdan elbette uzaktır. Netekim öyle muztarr olan fukaryı müslimîn hakkında «

يَحْسِبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعْفُفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا
 يَسْأَلُونَ النَّاسَ الْحَافًا

buyurulmuştur. Şu halde menhiy olan mal kazanmak ve mal ve

evlâd tedbir ve terbiyesiyle müstefid olmak değil mal ve evlâd endişesiyle Allahı unutmak, Allah için infakı

düşünmemektir. Ancak mü'min olan kimse kazanmış olduğu malı da sırf kendinin ve kendi ma'rifet ve

iktidarının semeresi bilmeyip Allahın kendine merzuk kıldığı bir atıyeyi ilâhiyye telâkkı etmesi ve o suretle

Allah yolunda fedakârlık etmekten çekinmemesi lüzumna tenbih için de «

وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ» buyurulmuştur.

Mü'minlerin bu infak meziyyetinden hepsi «

«الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ» ve «الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً» medîhalarına

mazher olanlar gibi a'zamî surette olması bile asgarî surette olsun nasîbedar olmağa çalışmaları lüzumunu

ihtar için de buyuruluyor ki: ﴿مَنْ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ﴾ her birinize

ölüm gelmezden ﴿فَيَقُولُ﴾ gelip de şöyle demezden evvel

﴿رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ﴾ yarab! Ne olur beni yakın bir ecele

kadar te'hîr etsen - çok değil bir az müddet te'hîr etsen - çok değil bir az müddet daha ömür versen

﴿فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ de ben sadeka vermeğe çalışsam ve salih

kullarından olsam - işte infak yapmayıp sadeka vermiyen her kimse kendisine ölüm geldiği, emareleri zâhir

olup öleceğini anladığı demde böyle diyecek, Allaha giderken o salâh izzet ve ni'metinden mahrum olarak gittiğine hasret çekecektir. Onun için o dem gelmezden evvel mümkün olduğu kadar rızıklarınızdan

Sh:»5016

keserek infak edin de o gün o hasret ve husranı çekmeyin. Çünkü o zaman ne kadar nedamet ve duâ

edilirse edilsin 11. ﴿وَلَنْ يُوَخَّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا﴾ Allah bir nefsi

eceli geldiği vakit de asla te'hîr etmez - binaenaleyh o zaman o duânın faidesi olmaz.

﴿وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ Her ne de yaparsanız Allah habîrdir. - Binaenaleyh

Allahın zikrinden gaflet etmeyip Allah için infak edenlerin de yaptıklarını bilir. Mükâfatlarını verir. Allahı

unutup da Dünyaya dalanların da yaptıklarını bilir, cezalarını verir. Bu da kâr ve zarar günü olan hisab ve

tegabün günü belli olacaktır. Onun için bu Sûreyi de Sûri Tegabün ta'kiyb edecektir.